RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923. Första kammaren. Nr 11.

Lördagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades
andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om upphävande av den i 53 § av lagen om fattigvården stadgade skyldighet att göra skriftlig anmaning; och

nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av gällande bestämmelse om självskrivenhet för kyrkoherden eller den hans ämbete förestår att vara ordförande i barnavårdsnämnd;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen rörande ändring av bestämmelserna angående tjänstledighetsavdrag i visst fall för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande statsförvaltningen; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion, nr 74, om skrivelse till Konungen angående indragning av riksräkenskapsverket.

Herr statsrådet *Åkerman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 56, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1924 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Antonsson	med	81	röster
„ Berglund	„	81	„
„ Boberg	„	81	„
„ Ekman, Karl Johan	„	81	„
„ Elisson	„	81	„
„ Enhörning	„	81	„
„ Frändén	„	81	„
„ Hansson, Sigfrid	„	81	„
fröken Hesselgren	„	81	„
herr Johansson, Carl	„	81	„
„ Johansson, Johan Bernhard	„	81	„
„ Klefbeck	„	81	„
„ von Koch	„	81	„
„ Larson, Edward	„	81	„
„ Larsson, Jacob	„	81	„
„ Linder	„	81	„
„ Nilsson, Gustaf	„	81	„
„ Pers	„	81	„
„ Pettersson, Anton	„	81	„
„ Pålsson	„	81	„
„ Schedin	„	81	„
„ von Sneidern	„	81	„
„ von Sydow	„	81	„
„ Tengdahl	„	81	„

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes efterträdare; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter utsedda:

herr Sandegård	med	52	röster
„ von Stockenström	„	52	„
„ Andersson i Hedsta	„	52	„
„ Norling	„	52	„
„ Bergman, Johan	„	52	„
„ Svensson i Kompersmåla	„	52	„ ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 17 och 18.

Ang. vissa ändringar i lagen om barn utom äktenskap.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om barn utom äktenskap.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 45, som behandlats av första lagutskottet, hade herr *Bodén* hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta följande ändringar av 1 och 12 §§ i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskapet:

»§ 1.

Barn utom äktenskapet erhåller moderns eller faderns släktnamn. Det tillkommer förmyndaren eller barnet självt om det är myndigt bestämma om det skall bära moderns eller faderns släktnamn. Har barnet fyllt 18 år må ej förmyndaren utan dess samtycke träffa bestämmelse som nu är sagt. Samma lag gäller även om trolovningsbarn.

§ 12.

Barnet tage arv efter såväl moder som mödernefrändes som efter fader och fädernefrändes och ärves av dessa som vore de av äktenskaplig börd. Lag samma vare om barnet är trolovningsbarn.»

Tillika hade motionären föreslagit, att utskottet måtte företaga de jämkningar, som kunde anses nödvändiga för att bringa lagen i övrigt i överensstämmelse med de föreslagna ändringarna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Leander,* som förenat sig med utskottet i dess avslagsyrkande men ansett, att utskottet bort i motiveringen uttala sin anslutning till det syfte, som i motionen framförts.

Herr **Leander:** Herr greve och talman! Föreliggande fråga har förut varit uppe i riksdagen senast 1917. I samband med en av Kungl. Maj:t nämnda år till riksdagen avlåten proposition med förslag till lag om barn utom äktenskap m. m. väcktes av herrar Hellberg och Jacob Larsson i denna kammare samt herr Pettersson i Södertälje m. fl. i andra kammaren motioner, i vilka hemställdes, att barn utom äktenskap skulle tillerkännas rätt att erhålla faderns släktnamn och att få ärva fader och fädernefränder, vilka jämväl skulle få arvsrätt efter barnen. I sitt över nämnda kungl. proposition och motioner avgivna utlåtande sade lagutskottet, att det icke kunde anses överensstämma med sund rättsuppfattning att låta utom äktenskapet födda barn utsättas för lidanden såsom straff för föräldrarnes fel. Vidare medgav utskottet, att det särskilt i en ny lagstiftning borde vara angeläget att inskärpa föräldrarnes plikt mot barnen samt skapa en garanti för, att dessa förpliktelser också verkligen bleve uppfyllda. Utskottet vågade dock icke taga steget fullt ut och tillstyrka motionerna utan avstyrkte dem i stället. Inom lagutskottet reserverade sig emellertid herr Jakob Pettersson i Södertälje m. fl. till förmån för motionerna. Andra kammaren biföll med stark

Ang. vissa ändringar i lagen om barn utom äktenskap. (Forts.)

majoritet denna reservation, under det att denna kammare ställde sig på utskottets sida. Även i andra punkter stannade kamrarna i olika beslut, och vid den sammanjämkning, som med anledning därav företogs av lagutskottet, måste andra kammaren frångå sin ståndpunkt och i stället förorda en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om en förutsättningslös utredning i ämnet. Denna skrivelse blev sedan av riksdagen avlåten.

Såsom skäl för avslag å den nu föreliggande motionen åberopar lagutskottet den pågående utredningen, och härutinnan kan jag instämma med utskottet. Men det måste i alla fall väcka någon förvåning, att de ärade ledamöter av utskottet, som år 1917 väckte dessa mycket väl motiverade motioner, icke aktat nödigt att med ett enda ord angiva, att de stå kvar på samma ståndpunkt som år 1917. Den, som läst deras motioner av år 1917 och de varmhjärtade anföranden, som de då höllo till förmån för det i motionerna framställda förslaget, att barn utom äktenskap skulle tillerkännas arvsrätt även efter fader och fädernefränder, och sett deras namn under det nu föreliggande betänkandet, frestas lätt att få den uppfattningen, att de ärade motionärerna från år 1917 i någon mån ändrat ståndpunkt.

För min del har jag icke kunnat låta detta tillfälle gå förbi utan att uttala en varm sympati för motionens syfte, även om jag av nämnt skäl och andra också icke anser mig kunna yrka bifall till motionen. Lagtexten är icke sådan, att detta för mig är möjligt. Barn utom äktenskap ha, enligt min mening, lika väl som s. k. äkta barn, en oförytterlig rätt att äga icke blott moder utan även fader med därav följande konsekvenser. Jag har sett allt för många utom äktenskapet födda barns olyckliga öde, för att jag icke skulle ställa mig i första ledet bland dem, som söka hävda dessa barns rätt.

Nu vet jag mycket väl, att det icke skulle tjäna någonting till, att jag såsom ensam reservant framställde något yrkande i strid mot utskottets hemställan, och jag nöjer mig därför med att endast tillkännagiva min mening uti föreliggande fråga. Jag hoppas i allt fall, att utom äktenskapet födda barn en gång skola helt och fullt bli tillerkända den rätt, som jag anser bör tillkomma dem.

För närvarande har jag alltså, herr greve och talman, intet yrkande att göra.

Fröken **Hesselgren:** Jag skall bara be att få instämma uti vad den föregående ärade talaren anfört. Man borde, synes det mig, nu kommit så långt i sin uppfattning om utom äktenskap födda barns rätt, att man funne tiden vara mogen att på allvar taga upp hela denna fråga. Jag beklagar, att det i utskottets utlåtande icke kommit starkare till uttryck utskottets sympatier för, att man nu verkligen borde taga saken om hand och företaga åtgärder, som kunde leda till lösning av frågan i den riktning, motionären önskar. Jag kan icke uttala mig om lagtexten och de krav, som där framställts till frågans lösning; det är för själva principen, som jag vill uttala mina sympatier. Lika med den

föregående ärade talaren vill jag icke framställa något yrkande utan bara göra ett sympatiuttalande för motionens syfte.

Ang. vissa ändringar i lagen om barn utom äktenskap. (Forts.)

Herr **Klefbeck:** Herr talman! Då fröken Hesselgren undrade över, att det i första lagutskottets förevarande utlåtande ej förekommer något sympatiuttalande till förmån för motionens syfte, kan jag väl förstå henne. Men då herr Leander uttalade sin förvåning över, att de ledamöter av utskottet, som år 1917 väckte motion i denna fråga, icke aktat nödigt att med ett enda ord angiva, att de stode kvar på samma ståndpunkt som år 1917, och tillade, att man vore frestad att tro, att de i någon mån ändrat ståndpunkt, så kan jag icke förstå detta. Under frågans behandling i utskottet fick herr Leander från de gamla anhängarna av saken upprepade gånger och i de mest kraftiga ordalag försäkran om, att de fortfarande stode kvar på sin förut intagna ståndpunkt och att utskottets utlåtande under inga förhållanden finge tolkas så, att de skulle hava ändrat uppfattning. Då riksdagen redan skrivit i frågan och då det vidare kommit så långt, att man under den närmaste tiden kan vänta förslag i ämnet, ansågo vi det icke nödigt att nu göra något annat än att påpeka detta. För övrigt ansågo vi, att, då vår ståndpunkt i denna mycket viktiga fråga blivit klarlagd så nyligen, vi borde kunna göra anspråk på att få betraktas såsom så pass karlar, att vi icke ändrat mening. Jag och mina kamrater hysa lika varmt intresse för saken nu som förut, men vi ha icke ansett oss behöva tala om det riksdag efter riksdag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr **Leander:** Det är nog riktigt vad herr Klefbeck upplyste om beträffande den ståndpunkt utskottets ledamöter intagit i denna fråga, men utomstående kunna ju icke veta, vad som förekommit inom utskottet, då detta icke tydligt framgår av utskottets betänkande. I utskottets utlåtande finnes ingen antydan om, att utskottets ledamöter skulle hysa sympati för de tankar, som framkommit i motionen, och de syften, som med densamma avses. Jag för min del har därför velat, såsom det heter, fria min själ och visa, att jag hyser dylika sympatier.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu förevarande utlåtande hemställt.

Ang. nöjdförklaring av häktad.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om ändring av 2 § i lagen angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag.

Uti en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 6, som behandlats av första lagutskottet, hade herr *Leander* hemställt, det riksdagen ville för sin del besluta, att 2 § i lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag, måtte erhålla följande lydelse: »Vill någon,

Ang. nöjdförklaring av näktad. (Forts.)

som hålles häktad, avgiva förklaring, varom i 1 § är sagt, skall det i vittnens närvaro ske: om den dömde förvaras i länsfängelse, inför dess föreståndare; om den dömde hålles i militärhäkte, inför den befälhavare, som över häktet har uppsikt, och i övriga fall inför tillsyningsmannen eller föreståndaren vid häktet. Vid länsfängelse må dock förklaringen upptagas jämväl av Konungens befallningshavande. Ej må förklaringen gälla, där ej vid tiden för dess avgivande utslaget eller rättens eller domarens bevis om den ådömda bestraffningen och den utgång i övrigt, målet såvitt den dömde rörer genom utslaget erhållit, kommit den myndighet tillhanda, varom nu är sagt.»

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Leander*, som dock ej angivit sin mening.

Herr **Leander:** Herr greve och talman! Jag ber om ursäkt att jag ånyo tager till orda, men då jag är motionär i denna fråga, ber jag att få säga några ord.

I min nu föreliggande motion hemställer jag, att en häktad person, som dömts till frihetsstraff, skall få rättighet att, om han så önskar, genast förklara sig nöjd med ett över honom avkunnat utslag, och att alltså det nu gällande stadgandet skall bortfalla, att han emellan delfåendet av utslaget och nöjdförklaringen måste inom fängelse ha en betänketid av två dagar i följd, därest den avgivna nöjdförklaringen skall äga laga verkan.

Utskottet menar nu, att ett bifall till motionen skulle för flertalet häktade innebära borttagandet av en dem tillförsäkrad förmån. Jag ber att bestämt få protestera mot detta uttalande. Jag har icke velat beröva de häktade förmånen av betänketid, ty även om min motion bifölles, finge de fortfarande betänka sig icke bara två utan tre, fem eller tio dagar, om de så önskade. Jag har endast velat utvidga deras rättigheter, giva dem en ny förmån, för att använda utskottets uttryckssätt, den förmånen nämligen, att de skulle kunna, därest de så önskade, genast förklara sig nöjda med ett över dem avkunnat utslag. Det finnes en hel mängd dömda personer, som anse det vara ändamålslöst att klaga i högre rätt. Den, som dömts till endast två eller tre månaders frihetsstraff, vet mycket väl, att han, därest han klagar, får sitta på rannsakning lika lång tid, som skulle förflyta, tills hans strafftid gått till ända, innan han kan vänta utslag från överrätten. Det finnes också ganska många, som, innan utslaget över dem fällts, beslutat inom sig själva att icke klaga, därest domen håller sig inom en viss gräns, och dessa komma följaktligen icke att överklaga densamma. Det är ändå bra besynnerligt, att icke en fånge skulle få förklara sig nöjd med ett över honom meddelat utslag, när han vill, och börja avtjäna det honom ådömda straffet.

Nu menar utskottet, att en häktad person skulle lätt av sin önskan att så fort som möjligt få börja undergå det ådömda straffet förledas

att avgiva nöjdförklaring, även om han vore allt för strängt eller till och med oskyldigt dömd. Jag undrar, om utskottet anser, att någon blir oskyldigt dömd i våra dagar? I vilket fall som helst, den, som länge umgåtts med fångar, fruktar icke, att de i förhastande skola förklara sig nöjda. Fångar äro icke så nervösa, som första lagutskottet tyckes tro, utan de ha tämligen kalla huvuden, och de överväga noga i detta fall, vad de ämna göra.

Ang. nöjdförklaring av häktad. (Forts.)

Nu är det så, att en icke häktad person genast får förklara sig nöjd med ett över honom avkunnat utslag. Men, säger utskottet, han har möjlighet att utom fängelset i lugn och ro taga del av utslaget och fritt rådföra sig med personer, för vilka han har förtroende. Ja, men också en häktad person äger samma möjlighet. Han har sitt rättegångsbiträde — de flesta, som häktats för brott, begära sådant biträde — och biträdet förstår ju saken. För övrigt äro vi tjänstemän vid fängelserna icke så obarmhärtiga, att icke fångarna kunna rådföra sig med oss, och vi sakna icke heller erfarenhet på detta område. Denna möjlighet finnes således också för en häktad person. För sådana, som sitta i stadshäkte på rannsakning och därifrån avföras till ett fängelse, där de skola avtjäna sitt straff, och i synnerhet för sådana, som skickas långa vägar på rannsakning, måste det, efter det de erhållit utslaget, komma att taga ännu längre tid, innan de få förklara sig nöjda med detsamma. Jag vill bara erinra om ett exempel från min egen erfarenhet. En person dömes av rådhusrätten i Ronneby och får sitta kvar i stadshäktet till dagen därpå eller kanske till andra dagen efter utslagets avkunnande. Därför att han nu reser en timme mellan Ronneby och Karlskrona, anses hans fängelsevistelse avbruten, och han får sedan sitta i straffängelset i Karlskrona två dagar i följd innan han får avgiva förklaring över utslaget, d. v. s. han får icke förklara sig nöjd förrän på tredje dagen efter ankomsten till straffängelset. På detta sätt dröjer det fyra à fem dagar, innan den dömde får tillfälle att förklara sig nöjd med utslaget, och detta är tydligen en orimlighet, när han vill förklara sig nöjd och genast börja undergå straffet. Genom att han skickas långa vägar på rannsakning dröjer det ännu längre tid, innan han får förklara sig nöjd.

Jag kan icke finna annat än att de skäl, som utskottet anfört för avslag å motionen, icke äro bärande. Däremot anser jag, att vad jag anfört talar för bifall till motionen, och jag skall därför, herr greve och talman, be att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr **Hederstierna:** Då den ärade motionären slutade sitt anförande med att yrka avslag å utskottets hemställan, är det väl min skyldighet att här försvara utskottet.

Bestämmelsen om, att häktad person skall sitta två dagar, innan han får förklara sig nöjd med sin dom, har varit gällande i femtio år; det var 1873 den tillkom. Den har sedermera varit föremål för meningsutbyte de praktiserande juristerna emellan vid utarbetande av den senast

Ang. nöjdförklaring av häktad. (Forts.)

tillkomna lagen i ämnet, men ingen har tänkt sig möjligheten av att taga bort denna bestämmelse. Det är herr Leander förbehållet att här vara den förste.

Anledningen till, att man hållit på den meningen, att en häktad verkligen skall tänka sig ordentligt för, innan han förklarar sig nöjd, är naturligtvis den, att när en person fått sin dom, är han i en viss sinnesstämning, och han kan då vara färdig att säga: det är så gott att börja genast att avtjäna straffet. Men det kan ibland endast behövas några dagar, för att han kanske ångrar sitt steg, men då är han bunden, och han kanske sedan i flera år sitter och grämer sig över, att han icke genom att klaga fått avkortning på strafftiden. Det är ett förhindrande av detta, som lagstiftaren åsyftar. Lagstiftaren vill, att den dömde skall sitta i häkte, och till och med i samma häkte, ett par dagar och noga överväga, huruvida han skall överklaga domen eller icke — det är här naturligtvis fråga om grövre brottslingar, de häktade äro ju det, åtminstone i allmänhet. Är det underligt, om staten säger till dem: det är en allvarlig sak som ni begått, och ni bör nu själv taga under övervägande, om ni åtnöjes med straffet eller icke. Det måste väl betraktas såsom en förmån för den häktade, att han får taga sig en ordentlig tid för överläggning med sig själv och för att rådföra sig med personer, som han har förtroende till, så att han icke avgör saken utan att betänka sig. Jag kan omöjligt förstå, att staten i detta avseende är hårdhänt, utan tvärtom. Och har en person begått ett brott och sitter häktad, är det nödvändigt, att han tänker sig för, innan han förklarar sig nöjd.

Jag får således yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lyberg:** Ehuru justitieministern icke är närvarande, hoppas jag dock, att till honom må bli framförd en erinran i ett ämne, som hör nära samman med den sak, som nu är föremål för behandling. År 1913 tillkallades av dåvarande justitieministern sakkunniga för avgivande av förslag om ändrade bestämmelser angående förutsättningarna för verkställighet av icke laga kraftvunna bötesbeslut, med hänsyn bland annat till förvandlingsstraffets undergående. Detta föranledde år 1914 ett förslag, vars antagande skulle medföra, att verkställighet kunde ske hastigare efter beslutens meddelande, och samtidigt medföra betydande förenkling i den rätt omständliga procedur, som nu måste föregå en sådan verkställighet. Sedan vederbörande myndigheter, länsstyrelser och domstolar m. fl., i stort sett uttalat sina sympatier för förslaget, lades emellertid detsamma på hyllan, och det har legat där allt sedan dess, sannolikt i avbidan på strafflagsreformen. Då man emellertid i vår tid är alldeles särskilt intresserad för förenklingar och därmed besparingar inom olika grenar av administrationen, skulle jag vilja hemställa till justitieministern att taga i övervägande, huruvida icke åtminstone någon del av det förslag, angående snabbare verkställighet av dylikt straff, som sakkunnige år 1914 framlade, kunde genomföras, oberoende av strafflagsreformen.

Ang. nöjdförklaring av häktad. (Forts.)

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare på avslag därå och bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 21, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss mark till staden Nyköping m. m.; samt

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss lägenhet å Öster-Rekarne häradsallmänning i Södermanlands län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om rätt till vadhållning med totalisator.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående medgivande att vid vissa offentliga tävlingar anordna vadhållning med s. k. totalisator.

Med föranledande av två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 119 i första kammaren av herr *Nilsson, Nils Anton,* m. fl. och nr 48 i andra kamaren av herr *Fjellman* m. fl., hade utskottet i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t för beredande av medel till understöd åt landets hästavel ville medgiva, att vissa av Kungl. Maj:t godkända föreningar vid offentliga kapplöpningar och travtävlingar tillätes anordna vadhållning för allmänheten med s. k. totalisator, under villkor att föreningarnas vinst av totalisatorn, med skäligt avdrag för omkostnaderna, inbetalades till statsverket för angivna ändamål, samt för övrigt under iakttagande av de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt utfärda.

Reservation hade avgivits av greve *Hamilton* samt herrar *Nilsson* i Tånga, *Johansson* i Uppmälby och *Wahlstedt,* som ansett, att utskottet bort avstyrka motionerna.

Herr **Pers:** Herr talman! Eftersom ingen reservant anmält sig i utskottet från denna kammare, skall jag be att få börja överläggningen med några ord.

Vi hade ju denna fråga före för ett år sedan, och en ganska livlig diskussion ägde då här rum. Nu förekommer samma fråga även i år,

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

och samma motivering är åberopad, ja, motionären och utskottet ha t. o. m. kunnat säga, att de skäl, som framburos i fjol, fått en förstärkning; det har inträtt en skärpning i de förhållanden, som redan i fjol talade för ett snabbt realiserande av motionärens förslag. Denna skärpning ligger däruti, att staten icke har kunnat lämna lika stort anslag till hästavelns befrämjande i år som förra året, och därför synes det utskottet, att ytterligare ett starkt skäl föreligger för bifall till motionen. Ja, det är ostridligt, att dessa sakförhållanden föreligga, men jag skulle vilja hemställa, huruvida icke även för den sida, som talar för avslag, en förändring har inträtt och huruvida man ej skulle kunna tala om en skärpning, en förstärkning även av det, som talar mot införande av totalisator i vårt offentliga nöjesliv.

Under det sista året, för att icke säga de sista veckorna och dagarna, ha vi ju fått talrika påminnelser om, vart det leder med spel och lättsinnighet i fråga om penningars handhavande. Dessa följder visa sig så ofta, att vi knappast kunna slå upp en tidning utan att bli påminda om denna sak.

Nu är det ju så, att somliga bestrida att det nu föreslagna skulle innebära ett befordrande, ett gynnande eller uppammande av spellusten hos vårt folk. Men detta bestridande bör kunna lämnas åt sitt värde av den, som aldrig så litet tänker på vad här är fråga om. Det är här fråga om, att dessa hästtävlingar, kanske särskilt under de vackra sommarsöndagarna, skulle bli förenade med en under offentlig kontroll stående lotteriverksamhet, där spelet skulle röra sig om hästarnas förmåga att springa fort. Och jag är alldeles övertygad om, att ingen skall bestrida, att icke en sådan anordning skulle hos ungdomen och hos obetänksamt folk i allmänhet gynna utvecklingen av spellusten.

Minskningen i anslaget till hästavelns befrämjande har kommit därav, att staten är fattig. Då vill jag framställa den frågan: är svenska folket rikt, har det blivit rikare under det sista året? Dessa pengar tagas ju i alla fall icke av ingenting, de skapas icke, utan måste släppas till av någon, och de, som släppa till dem, äro de obetänksamma människor, som samlas till vadhållningsplatserna, och ofta tagas pengarna av livets nödtorft, ty de, som släppa till desamma, behöva dem oftast bättre till andra saker.

Jag skulle kunna sluta med att betona dessa förhållanden, men jag vill säga ännu en sak, och det är, att jag betvivlar nyttan även för hästaveln av en sådan anordning som den nu påyrkade. Jag menar blott, att jag betvivlar icke den möjliga nyttan av de pengar, som skulle komma in och kanske skulle kunna fördelas på ett rationellt och lämpligt sätt till hästavelns befrämjande, men jag betvivlar nyttan av den hästavel, som skulle uppammas omkring dessa tävlingar. Det finnes för denna utveckling av hästaveln en parallell uti idrotten, som vi under den sista tiden kommit att syssla med här i landet, nämligen uti denna stjärnkultur och detta koncentrerande av idrottens utveckling på ett fåtal personer, som anstränga sig för att komma till höga rekordsiffror. Naturligtvis kommer den allmänna uppmärksamheten genom spelets organiserande att

samlas kring tävlingarna, tävlingsdagarna och de tävlande hästarna. Och detta tenderar till koncentration i fråga om hästaveln på rekordtagare, men jag betvivlar, att det kan vara till någon särskild nytta för hästaveln att driva fram detta. Det förhåller sig ju så, att jordbruket icke har så lysande ekonomiska tider för närvarande, och då kan man väl undra, om lantbrukarna ha råd att upprätta kapplöpningsstall och travarestall m. fl. sådana agremanger, som fordras för att åstadkomma särskilt lysande resultat vid dessa tävlingar.

Om rätt till ***vadhållning*** *med totalisator.* (Forts.)

Ja, när jag alltjämt har den synen på denna fråga, att totalisatorn skulle ställa spelet, och i ganska stor grad hasardspelet, under det allmännas helgd, och jag dessutom tvivlar på, att just ett dylikt befrämjande av hästaveln skulle vara till gagn för en sund och kraftig utveckling av densamma i allmänhet, tillåter jag mig, herr talman, yrka avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr **Nilsson, Nils Anton:** Herr talman! Jag ber att i min egenskap av motionär i detta ärende i allra största korthet få bemöta den föregående ärade talaren, då han uppträdde mot inrättande av totalisator.

Den ärade talaren tryckte först på det faktum, han ansåg det nämligen vara ett sådant, att spellusten skulle befrämjas och uppmuntras genom inrättande av detta slags lotterier. Nu torde det vara klart, att spel genom totalisator, eller auktoriserad vadhållning vid hästkapplöpningar, såsom man med ett svenskt ord kan kalla det, skall ske på den plats, där löpningen äger rum, och att den spelande skall vara närvarande. Det är icke ett lotteri på samma sätt, som när man sitter i ena änden av landet och köper en lott till dragning i den andra. Här måste alla spelande vara närvarande, och bara detta inskränker deltagandet i detta slag av vadhållning.

Vidare är här icke fråga om något rent lotteri, eller, rättare, det är fråga om en mer sympatisk form av lotteri, därför att det måste delvis grunda sig på den spelandes sakkännedom, den kännedom han har om hästarna och deras utsikter att stå sig i tävlingen.

Jag har svårt för att tro, att man på allvar kan säga, att spellusten härigenom kan få så stor uppmuntran, i synnerhet då man, såsom framhållits i utskottets betänkande, vet, att t. ex. genom inrättandet av statens premieobligationslotteri på det mest auktoritativa sätt uppmuntras till spel liksom för övrigt även genom licenserna till jämt och ständigt förekommande lotterier. Jag får verkligen säga, att på vårsidan kan man icke gå ut på gatan utan att gå i famnen på en eller annan tombola, och jag är livligt övertygad om, att dessa slags lotterier äro långt mer ägnade att uppmuntra spellusten än vad fallet är med totalisator.

Så säger den ärade talaren även, att det endast är obetänksamt folk, som kommer ut på kapplöpningsbanan och giver sig in på detta spel. Jag undrar verkligen, om det påståendet håller streck. Jag tror icke, att det blir så mycket de bredare lagren, de, om vilka man kan säga, att de ha ont om slantarna, som komma att deltaga här, utan det blir

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

säkerligen i stor utsträkning sådana, som hava ett starkt intresse för hästavelns utveckling och i stort sett ha råd till utgifter av detta slag. För övrigt är det icke så stora summor, som här byta ägare. Hade det varit fråga om att införa någonting liknande det engelska systemet med s. k. book-makers, skulle jag icke ett ögonblick varit med om att förorda något dylikt. Men totalisatorn är något helt annat, just därför att man skall befinna sig på platsen för tävlingarna för att kunna deltaga i vadhållningen.

Vad beträffar vår idrott, som den ärade talaren också berörde, är det icke alldeles riktigt att säga, att det endast är några spetsar, som tränat upp sig till en ofantlig färdighet i den ena eller andra idrottsgrenen och briljera därmed. Det är nog i stället så, att idrotten inom den svenska ungdomen trängt på djupet; där idkas idrotten i tysthet, och det är mycket få, som glänsa någon gång vid tävlingarna, i jämförelse med den stora mängd, som med liv och själ ger sig hän åt idrotten. Och för övrigt — vad är hela livet annat än en tävlan? Det är en tävlan från vaggan till graven, och det är säkerligen väl, att så är.

Vad angår djurplågeriet, som säges förekomma vid dessa tävlingar, så tror jag, att det icke är så helt med sanningsenligheten i detta påstående. Man skall nog vara en ganska klen hästpsykolog för att kunna påstå, att hästen skulle behöva plågas med piskslag för att drivas fram. Hästen har en instinktiv självständighets- och stolthetskänsla, som driver den fram oavsett piskslag. För övrigt är det förbjudet att använda piska vid tävlingarna och därmed förbjuder densammas användande sig själv även vid träningen.

När jag nu yrkar bifall till utskottets hemställan, gör jag det under den bestämda förvissningen, att vare sig totalisatorn införes eller icke, skall jordbruket hava tillräcklig gammal inneboende kraft för att genomleva dessa krisår. Även om många av dem, som nu idka svenskt jordbruk, kanske icke mäkta det, skall jordbruket dock leva och därmed även hästaveln.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Winberg:** Herr talman, mina herrar! Jag skulle först vilja peka på ett par detaljer, som äro ganska belysande för utvecklingen under den senaste tiden.

Såsom i motionen och utskottsutlåtandet angivits, är det nu 25 år, sedan man beslöt att förbjuda sådan vadhållning, som det nu är fråga om att återinföra. Det vore en ganska egendomlig avslutning på det »demokratiska genombrottet» och dess verkningar, om vi nu efter 25 år ginge att upphäva detta beslut.

Det är vidare ganska betecknande, att förra året funnos vid utskottets utlåtande över samma motion åtta reservanter; i år är det endast fyra. Det är väl ytterligare ett uttryck för, hur hastigt utvecklingen går i denna riktning.

Vad därefter beträffar själva saken må det ursäktas mig, om jag blandar mig i en sådan debatt som denna. Såsom ursäkt kan möjligen

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

tjäna, att jag icke är så främmande för vare sig jordbruk eller hästavel, som en del kanske inbillar sig.

Det må ursäktas mig, om jag säger, att en del av våra lantmannarepresentanter under den senare tiden mer och mer börjat uppträda på ett sådant sätt, att de skulle bliva nära nog litet farliga för samhällsutvecklingen, om de få fortsätta på samma väg. Jag är visst icke den, som icke till fullo inser jordbruksnäringens betydelse. Jag har själv levat som jordbruksarbetare — visserligen icke som hästägare — och jag vet, med vilka svårigheter lantbruket under vissa omständigheter har att dragas. Det förefaller mig emellertid, som om de ärade lantbruksrepresentanter, vilka icke fått någon annan uppfattning i fråga om jordbrukets upphjälpande, än att detta skall ske antingen genom så högt uppdrivna tullar som möjligt eller därigenom, att man medelst några slags speltricks avlockar en godtrogen mänsklighet en del pengar, som användas till förmån för lantbruket — det förefaller mig, som om dessa lantbruksrepresentanter dock göra det verkliga lantbruket en ganska stor och uppseendeväckande björntjänst.

Den föregående ärade talaren framhöll här icke endast såsom en förmildrande omständighet utan rent av såsom ett skäl för bifall till motionen, d. v. s. för införandet av denna form av lotterispel, att man i detta fall icke kunde sitta uppe i Norrland och köpa lotter till ett lotteri, som försigginge nere i Skåne eller Danmark eller någon annanstans, utan man måste vara *närvarande på platsen* och där göra sina insatser. Detta är från min synpunkt nästan en av de mest betänkliga omständigheterna i detta fall. Ty med den spelpassion, om jag så får uttrycka mig, som i alla fall i viss mån här råder, kommer icke endast den med detta spel förenade risken och vad därmed sammanhänger att få betydelse, utan därtill kommer den ganska betydelsefulla inskränkning av arbetsmöjligheterna, som kommer att uppstå därigenom, att man måste vara närvarande, om man över huvud taget skall kunna deltaga i detta spel.

Det är dessa omständigheter, sammanställda därmed att jag aldrig trott, att jordbruket vare sig kan eller behöver bygga sin vidare utveckling på så pass tvivelaktiga grunder, som här äro ifrågasatta, och att vi i dessa tider, såsom redan framhållits, borde hava haft så många erinringar om, att vi icke böra bygga vare sig vår nationella eller vår enskilda ekonomi på så lösa grunder, som här gång efter annan föreslås — det är allt detta som gör, att åtminstone jag anser det, särskilt i dessa tider, beröra gränsen till ansvarslöshet, när man gång efter annan framför dylika projekt och för det svenska folket målar upp utsikter, att häri skulle vara att söka räddningen ur den ekonomiska misär, under vilken vi för närvarande både nationellt och enskilt leva.

Det skall icke falla mig in att närmare gå in på denna sak. Jag vill endast såsom min mening uttala, att det skall bli synnerligen intressant att se, huruvida denna kammare har lärt sig något eller icke i fråga om en sund ekonomi såväl för samhället som den enskilde

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

av de senare tidernas händelser. Det skall också bli intressant att se, huruvida verkligen det s. k. demokratiska genombrottet här i dag kommer att avsätta en sådan frukt som det förslag, vi nu synas vara färdiga att bifalla och som man förut under senare år knappast på allvar velat föra fram i den lagstiftande församlingen.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som motionerna.

Herr **Sederholm:** Ingen av de föregående talarna här i dag har bestritt behovet av åtgärder för hästavelns främjande; ej heller har här gjorts gällande, att de vidtagna åtgärderna i detta syfte varit överflödiga eller att de borde beskäras. När nu för riksdagen framlagts en proposition, däri under åberopande av det statsfinansiella läget föreslagits en reduktion av anslaget till hästavelns befrämjande från 184,000 till 100,000 kronor, är det alldeles påtagligt, att en dylik beskärning icke kan ske utan att menligt inverka på hästaveln — medföra, att denna kommer att gå tillbaka eller i varje fall icke göra samma framsteg som förut varit möjligt. Detta är en synpunkt, som ingen för hästaveln intresserad person kan undgå att tillmäta en mycket stor vikt. Och hästaveln har för hela vårt lands näringsliv en så stor betydelse, att man därvidlag kan tala icke blott om ett lantmannaintresse utan om ett viktigt landsintresse.

Det gäller ju nu, för att kunna undgå nyss antydda eventualitet, att finna möjligheter att skaffa medel. Herr Pers gjorde gällande, att pengarna visserligen kunde vara bra för detta ändamål, men att deras nytta, på något sätt som jag icke riktigt förstod, icke skulle få samma valör, därför att de skulle anskaffas på det sätt, som här är föreslaget, nämligen genom totalisatorn, genom ett lotteri. Jag kan nu icke finna, att detta är riktigt, och jag tror, att om vi se på andra områden, skola vi finna, att statsmakterna där intagit en annan ståndpunkt. Här medger ju Kungl. Maj:t, jag vill icke säga dagligen, men många gånger om året anställande av lotterier för än det ena, än det andra nyttiga ändamålet— för idrottens främjande, för kulturella ändamål, för en hel del andra nyttiga syften. Icke är det väl ändå förkastligt att främja dessa nyttiga ändamål genom att anskaffa medel på detta sätt? Jag kan icke finna, att detta innebär något annat än en särskild beskattningsform, en slags frivillig beskattning, där en var, som är intresserad för en sak, har rätt att efter måttet av sin förmåga lämna bidrag genom att deltaga i ett dylikt lotteri. Det nu föreliggande förslaget innebär ju egentligen ingenting annat än att utsträcka den rätt, som Kungl. Maj:t har att medgiva anställandet av lotterier för än det ena, än det andra ändamålet, till att medgiva lotteriers anordnande även för hästavelns befrämjande och detta i den speciella form, som för detta ändamål är bruklig inom andra länder och där visat sig lämplig.

Jag vill också påstå, att av olika lotterier är totalisatorslotteriet kanske den lämpligaste formen. Professor Charlier har också i sin utredning framhållit detta. Där spelar nämligen icke den rena slumpen

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

in, utan det förekommer från den spelandes sida ett på sakkunskap grundat bedömande om utsikterna för de tävlande djuren att komma främst. Från den synpunkten menar jag, att totalisatorn är en lämpligare form av lotteri än andra former, och i varje fall anser jag, att detta ändamål och denna lotteriform äro fullt lika värda att understödjas och tillåtas av staten som alla andra lotterier, vilka förekomma till främjande av åtskilliga andra nyttiga ändamål.

Det kan vara sant såsom en allmän princip, att spel är förkastligt, men när nu tillfällena till spel av detta slag äro så ytterligt talrika som de äro, innebär införandet av här ifrågavarande form av lotterispel egentligen icke, att man ökar risken, att fler människor, än nu är fallet, skola hänge sig åt spel. Snarare innebär det, att man så att säga söker draga dem, som äro intresserade för detta ändamål, för hästaveln, över till detta slag av lotterier, i viss mån till förfång för andra lotterier.

Herr Pers yttrade, att idrotten i vårt land i viss mån hade tagit oriktiga former i det att tävlingsmomentet fått en alltför stor plats till förfång för en allmän idrottsutövning. Han befarade, att något liknande skulle inträffa inom hästaveln, att just de djur, som visa den största snabbheten eller den största förmågan att fullgöra de prestationer, som krävas vid tävlingar, skulle komma att särskilt utmärkas. Det är dock en jämförelse, som man väl knappast kan upprätthålla. När det gäller en tävlan i hastighet mellan människor, är det ändock en av de mera oväsentliga egenskaperna hos människan, som är föremål för tävlan. Hos hästen däremot äro snabbhet, muskelstyrka och rörlighet det väsentliga — det är därför, man har hästen. Att genom en tävlan söka få konstaterat vilka djur, som äro de mest framstående i dessa hänseenden, för att därefter leda aveln efter dessa rön måste väl ändå vara riktigt och i varje fall icke alls vara jämförligt med idrottens roll för människan. Hästtävlingarna äro som sagt ett verksamt medel för att få konstaterade djurens egenskaper för att därefter leda aveln.

På grund av vad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pers:** Herr talman! Mitt yttrande angående idrotten har varken av herr Nilsson eller herr Sederholm uppfattats rätt. Man har dragit något vidsträcktare konsekvenser därav än jag avsåg. Mitt yttrande inskränkte sig endast till ett påpekande därav, att vi här i landet förnummit en reaktion mot stjärnkulten, mot frammanandet av några få individer, som kunna sätta höga rekord, och jag vill framhålla, att om vi driva hästaveln in på samma väg, kan samma berättigade kritik komma att drabba även hästaveln. Herr Nilsson utgick ifrån, att jag icke skulle känna och uppskatta den välgörande verkan, som idrotten har inom folkets stora massa. Jag vill därtill säga, att jag visst icke saknar kännedom härom eller gör mig skyldig till en sådan bristande uppskattning.

I anledning av herr Sederholms anförande vill jag säga, att det är sant, att beskärandet av anslaget till hästavelns befrämjande försätter

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

hästavelns ivrare i en prekär situation, och jag förstår, att de kunna föra fram ett sådant förslag som det föreliggande. Men jag ber att få hänvisa till, att om man går igenom huvudtitlarna, skall man finna, att på många punkter andra anslag, icke minst till kulturella ändamål, äro beskurna på samma rigorösa sätt, utan att man därför kan ge sig till att föreslå anordnande av lotterier för att anskaffa de felande medlen.

Den egentliga skiljaktigheten i uppfattningen åtminstone mellan herr Sederholm och mig är den, att han anser alla dessa lotterier och denna utveckling hän mot anskaffandet av alltmer och mer pengar på detta sätt vara något riktigt och ändamålsenligt. Redan i fjol uttalade jag den uppfattningen, att detta är oriktigt, och det framhöll jag också nyss i mitt första anförande. Det är en betänklig urartning, som vårt offentliga liv undergår, när staten icke kan tillgodose de legitima behoven på ett legitimt sätt, utan man skall låta allmänheten på detta sätt gälda, vad man icke kan åstadkomma genom beskattning eller på annat sätt. Det är betänkligt. Ingen har heller ännu här svarat på min hänvisning till det faktiska, för ögonen liggande förhållandet, att det visat sig, att ett obetänksamt handhavande av pengar i det enskilda livet och jämväl av andras pengar här i landet gripit omkring sig på ett sätt, som är ytterst betänkligt och som ställer lagstiftaren i ett alldeles särskilt ansvar, när man vill legalisera ett sådant förfarande som det här föreslagna.

Jag har väntat mig att av dem, som talade för bifall till detta förslag, få höra ett argument, som man brukar få i sig vid diskussionen i denna fråga, nämligen exemplet av vårt södra grannfolk, som brukar anses såsom ett mönster i fråga om handhavandet av pengar. Men det är kanske alldeles särskilda skäl, som gjort, att man just nu icke vill framdraga dem såsom ett efterföljansvärt mönster för oss.

Greve **Wachtmeister:** Herr greve och talman! Av den diskussion, som här förts, framgår med all tydlighet, att det är huvudsakligen två slag av skäl, på vilka motståndarna till totalisatorns införande stödja sig. Det är dels de principiella betänkligheterna mot den karaktär av spel och lotteri, som skulle ligga i totalisatorns användning, och det olämpliga i, att staten stöder ett sådant lotteri, dels de principiella betänkligheterna mot kapplöpningar och hästtävlingar över huvud taget såsom onyttiga och ägnade att uppmuntra en hästavel, som icke skulle vara lämplig.

Går jag då först till det så att säga moraliska momentet i detta motstånd, förhåller det sig nog så, att även om det kan vara mindre tilltalande, att staten stödjer lotterier, så ha dock statsmakterna för längesedan släppt dessa betänkligheter, i det att ju det ena lotteriet efter det andra medgives till anordnande av utställningar samt till främjande av idrott och konst m. m. Jag såg just i går i tidningskontorens fönster, att högsta vinsten, 50,000 kronor, utfallit i ett lotteri för kulturella ändamål i Norrland. Varför skall då icke den stackars hästaveln kunna få vara med på något litet hörn; är det så gruvligt orätt som herr Pers

velat göra gällande? Framför de fönster, där lotterivinsterna kungöras, stå massor av människor till mångdubbelt större antal än som någonsin komme att spela på totalisatorn. Det är ju dessutom, såsom redan framhållits, så, att totalisatorn icke är något verkligt spel. Den, som har tid och lust att gå ut till träningsbanan, är i tillfälle att sätta sig in i förhållandena och skaffa sig vinstchanser, som icke stå till buds vid annat lotteri.

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

Så ha vi betänkligheterna mot kapplöpningar och hästtävlingar. Deras yttersta slutmål är ju hästavelns främjande. Själva kapplöpningen, själva tävlingen, är endast att anse som en examen, som en uppvisning av vad man lyckas åstadkomma under det flera månader långa träningsarbetet. Under träningen härdas, stärkes, övas och gymnastiseras hästen på alla upptänkliga sätt och denna pers kan icke vara annat än till nytta för honom. Men varför kan man då icke stanna därmed? Jo, därför att köparna av dessa varmblodiga avelsdjur eller deras avkomma fordra att få ett officiellt bevis på vad hästen går för i fråga om uthållighet och snabbhet.

Då nu totalisatorns blotta tillvaro vid kapplöpningsbanorna stödjer den varmblodiga hästaveln genom att locka avgiftsbetalande åskådare till löpningarna och då den inkomst, som genom totalisatorns användande kan ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, ger Kungl. Maj:t ett tillfälle att mycket kraftigt understödja all hästavel, även den kallblodiga, ber jag herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson, Karl Andreas:** Då denna fråga förra året var före här i kammaren, talade jag mot införandet av totalisatorn och jag vidhåller denna min ståndpunkt. Jag måste säga, att det skulle förvåna mig, ifall kammaren, som i fjol avslog denna motion, i år skulle bifalla densamma.

Här säges från vissa håll, att det icke skulle vara så farligt att tillåta totalisatorn. Gentemot detta vill jag erinra om att travtävlingarna ju dock på landsbygden äro rätt stora folknöjen, och man kan ingalunda säga, såsom en föregående talare här uttryckte det, att totalisatorns införande skulle innebära en form av frivillig beskattning, utan därigenom skulle befolkningen lämnas tillfälle att utnyttja spelets möjligheter. Det kan aldrig bortresoneras, att detta är en form av spel. Och när man ser, hur samhället redan nu i väsentlig mån, höll jag på att säga, är genomsyrat av hasard och spellust, ligger det makt uppå, att statsmakterna icke lägga hyende under dessa mindre sympatiska krafter, som göra sig gällande i samhället. Denna synpunkt har så utförligt motiverats av en av de föregående talarna, herr Pers, att jag icke skall närmare uppehålla mig därvid.

För min del inser jag till fullo behovet av anslag till hästpremieringar, och jag inser även nyttan av dessa. Men härvidlag uppställer sig gärna till jämförelse, vilket som är det viktigaste här i landet, vårt hästmaterial eller människomaterialet. Det kan dock icke bortresoneras,

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

att människomaterialet är det viktigaste och att det är en angelägenhet av stor vikt för statsmakterna att skydda det för alla dåliga inflytelser.

Jag har den uppfattningen, att staten, om man ginge med på utskottets förslag, skulle beträda en farlig väg. På grund av denna min uppfattning ber jag, herr talman, att få yrka avslag på såväl motionerna som utskottets hemställan.

Herr **Elisson:** Herr talman! Herr Pers yttrade liksom också den siste talaren, att det skulle vara obetänksamt att införa totalisatorn. Jag kunde förstå denna deras uppfattning, om det vore så, att vi icke hade några vidare lotterier, att det alltså vore något nytt, som det gällde att införa. Men när vi ha det ena lotteriet efter det andra och man på alla möjliga områden har tillfälle till spel av liknande slag som totalisatorn, kan jag icke förstå, varför det skulle vara så obetänksamt att just införa denna form av spel, när det gäller ett sådant ändamål. Det gäller ju här en sak, som berör lantbruket, och ingen har ju bestritt, att det är av vikt, att hästaveln främjas. Varför skall man då just nu spela så mycket på de moraliska strängarna och framhålla dessa betänkligheter just i detta fall? Här finnas dock så många andra lotterier av tvivelaktigt värde, som det vore mycket mera skäl att ingripa mot, om man vill lägga denna syn på saken. Jag kan som sagt icke förstå, varför dessa talare skola anlägga denna synpunkt just i förevarande fall.

När nu anslaget till hästaveln, såsom redan erinrats, i år kommer att nedsättas, framträder ju behovet här så mycket starkare. Jag kan därför icke se annat, än att ett bifall till förslaget ur många synpunkter vore till fördel. De, som vilja spela på totalisatorn, få ju göra det; det blir deras sak likaväl som vid andra lotterier. De moraliska betänkligheterna tycker jag, att vi kunna lämna därhän även i detta fall, när vi blunda för så många andra förhållanden på detta område.

Herr **Gabrielsson:** Herr greve och talman! Här hava motståndarna till totalisatorn framburit vissa skäl för avslag, men sådana som åtminstone icke av mig kunna anses vägande. De personer, som opponerat sig emot totalisatorn här, kan åtminstone icke jag tillerkänna den sakkunskap, som man borde hava rättighet att fordra av dem, som sätta sig emot den här ifrågasatta åtgärden, då så många auktoriteter på hästavelns område bevisat motsatsen. Herr Winberg påstår, att han någon tid skött hästar, och på den grund ansåg han sig kunna fälla det omdömet, att det är synnerligen olämpligt med hästtävlingar. Och redaktör Pers har ju också, icke bara i år utan även i fjol, påstått, att dessa hästtävlingar äro skadliga. Redaktör Pers har själv anordnat en mycket stor tävlan i Dalarna med folkmaterial. Jag påstår, att i så fall denna tävlan borde vara minst lika skadlig som en tävlan med hästar, men icke förty anser han, att den

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

bör upprepas. Men samtidigt uttalar han, att tävlingar med hästar böra fördömas. I fjol uppträdde även doktor Andersson, som är sakkunnig på fiskets område, och yrkade avslag på detta förslag, och han har även gjort det i år. Jag kan sålunda påstå att någon vidare sakkunskap i frågan icke framträtt bland dem, som varit motståndare till förslaget.

Jag skall emellertid icke ingå på detta närmare. För min del ser jag frågan ur jordbrukarsynpunkt och som hästuppfödare, och jag fäster mig då vid den omständigheten, att det synes tämligen omöjligt för oss att på annat sätt få någon uppmuntran för vår hästavel. Det har ju förut här i dag framhållits, att anslaget till hästavelns främjande har minskats i år från 183,000 kronor till 100,000 kronor, och det har också visat sig, att det för premieringar och andra ändamål är synnerligen svårt att få ökat anslag. Jag vill i detta sammanhang nämna, att vi i Västerbottens län ha en hästavelsförening för uppfödande av Nordsvenska hingstar, som gjort stora ansträngningar för att kunna upprätthålla driften. Styrelsen i denna förening och hushållningssällskapet hava ingått till Kungl. Maj:t med anhållan att få bidrag på något sätt. Senast var det fråga om att få bidrag från det med statens medgivande anordnade penninglotteri, som pågått någon tid. Det meddelades då, att man icke kunde gynna ifrågavarande näring med anslag från detta lotteri, vadan något anslag icke kunde erhållas.

Då nu efter medgivande av rättighet att vid travtävlingar anordna vadhållning med s. k. totalisator och vinsten därav får användas till uppmuntrande och stödjande av landets hästavel, tvekar jag icke, herr greve och talman, att yrka bifall till utskottets föreliggande förslag.

Herr **Heyman**: Herr greve och talman! Flera föregående talare med herr Pers i teten hava med stort eftertryck satt likhetstecken mellan lotteri och vadhållning på totalisator. Denna jämförelse är emellertid, såvitt jag kan finna, synnerligen haltande och ohållbar. Motionären och även herr Sederholm hava redan påvisat detta, men jag skall be att ändå något närmare få upptaga just denna synpunkt.

I ett lotteri är det ju helt och hållet slumpen, som avgör utgången, ett förhållande som gör, att även jag för min del kommer att ställa mig mycket tvekande, därest fråga skulle uppstå att här i landet efter danskt och tyskt mönster införa ett dylikt. Vadhållning på totalisator är emellertid något helt annorlunda. Det är nämligen i allmänhet icke någon tillfällighet eller slump, om en häst vinner framgång på kapplöpningsbanan, utan det sammanhänger med hästens mer eller mindre förnämliga egenskaper och träning. I motsats till förhållandet vid lotterispel, där den ena köpta lotten kan vara precis lika lyckobringande som den andra, betingas lyckan på totalisatorn framför allt av vadhållarens skarpsinne och förmåga att på ett skickligt sätt bedöma de olika hästarnas olika egenskaper och träning och att på grund därav

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

kunna väga de olika chanserna emot varandra. Först efter denna sakkunniga uppskattning utväljer vadhållaren sin häst. Totalisatorn är sålunda icke blott ett utmärkt instrument för att skaffa nödiga medel till hästavelns befrämjande, utan även för utbildandet inom landet av kunniga och intresserade hästuppfödare. Jag skall även understryka, vad ett par föregående talare redan antytt, eller att vadhållning på totalisator i huvudsak kommer att ske inom hästintresserade kretsar men icke bland någon större allmänhet.

Under sådana förhållanden anser jag, att allt detta tal om totalisatorns demoraliserande inverkan är i hög grad överdrivet. Medlet måste i varje fall enligt mitt förmenande här tolereras med hänsyn till det mycket goda ändamålet.

Jag hemställer, herr greve och talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Winberg:** Herr talman! Jag skall icke tvista med herr Gabrielsson om, vem av oss som är mest sakkunnig. Rörande totalisatorn erkänner jag, att jag icke har någon nämnvärd sakkunskap, och det gäller kanske oss båda. Men det är ett par punkter, som jag skulle vilja peka på utöver vad jag sade förut.

Det är ett gammalt uttryck, som säger, att när bönder ge sig in på storpolitik, bliva de i allmänhet lurade, och frågan är, om inte det kommer att gälla även här föreliggande förslag. I varje fall kommer det att gälla för småbönderna.

När man talar om, att denna sak är så ofantligt viktig för hästavelns befrämjande, skulle jag vilja fråga, vad det egentligen är för hästavel man närmast avser. Är det snabblöpare, som vi här i vårt land och speciellt jordbruket för närvarande bäst behöver? Jag tror, att deras uppgift för varje år blir mindre, allt efter som motorfordonen övertaga den roll, som de möjligen haft tidigare. Det är icke dessa kapplöpningshästar, som hava någon betydelse för vårt land, och allra minst för det svenska jordbruket. Men vilken slags hästavel blir det egentligen, som man, om detta förslag går igenom, kommer att närmast lägga an på? Jo, man kommer att lägga an på sådana exemplar av hästsläktet, som man har någon utsikt att genom dessa spel få inkomster av, och det blir snabblöpare, som för närvarande icke egentligen ha någon vidare uppgift i detta land. Så pass sakkunnig är jag, att jag vet, att snabblöpare icke kunna användas till något nämnvärt arbete, vare sig i jordbruket eller i timmerskogarna och vad som närmast kommer att befrämjas av denna åtgärd, är aveln av sådana hästar.

Därför förefaller det mig minst sagt egendomligt, när man även bland småbrukarna kommer här och talar om vilken ofantlig betydelse det skulle hava för hästaveln i allmänhet, om detta förslag ginge igenom. Det kommer tvärtom, anser jag, att draga intresset från det slags hästavel, som vi ännu hava behov av och som är av betydelse för jordbruket och för vårt land i övrigt, och flytta intresset till denna gren av hästavel, som är ett lyxföremål, då man kommer att kunna förtjäna pengar därpå.

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

Är det denna som skall hjälpa det svenska jordbruket, och är det denna som framför allt skall hjälpa de svenska småbrukarna? Tror man det, då är min bestämda uppfattning den, att det i detta avseende går på samma sätt med småbrukarna, som man säger, att det går, när de ge sig in på storpolitik. Då komma de att bliva lurade, och det finns därför ingen anledning för dem att så varmt omhulda den sak det här är fråga om.

Herr **Enhörning:** Herr greve och talman, mina herrar! Jag kan icke finna annat, än att utskottet i sitt utlåtande låtit sig ledas av en klok och förståndig syn på denna fråga.

Hästaveln är ju ett stort allmänt intresse, och statsmakterna måste stödja den, ehuru det stöd, som erhålles från statsmakternas sida, ingalunda är tillräckligt. Stuteriöverstyrelsen har påvisat, att så är förhållandet och att för såväl kallblodiga som varmblodiga hästar medlen icke räckt till för premier, som årligen till dem bort utbetalas. Stuteriöverstyrelsen har ju tydligt och klart påpekat detta och dessutom uttalat, att totalisatorn skulle tillföra ifrågavarande kassa välbehövliga ytterligare belopp.

I Frankrike bidrager staten för närvarande ej med något anslag till hästaveln. Där fanns totalisatorn i gamla tider, men den blev liksom här borttagen, och då måste staten träda emellan med stora belopp. Detta fann staten för sin del alldeles för dyrbart och införde återigen totalisatorn. Sedan dess behöver i Frankrike staten icke bidraga med medel till hästaveln, och ändock kan man påstå, att hästaveln i Frankrike står på en nästan lika hög ståndpunkt som i England.

Nu betvivlade herr Pers nyttan av hästaveln. Men då ber jag honom resa ut till tävlingarna här ute i morgon. De ha pågått hela veckan och ha tilldragit sig rätt stort intresse. Jag har inte varit i tillfälle att vara där, men jag tror, att herr Pers, om han reser ut, skall finna, att intresset för hästaveln är mycket stort, och det gäller icke endast för varmblodiga utan även för kallblodiga hästar. Jag tror, att om man reser ut dit, skall man finna, att det är trevligare och angenämare att komma ut i Guds fria, härliga natur än att stänga in sig på biograf, vilka äro öppna årets alla dagar.

Man behöver icke ovillkorligen spela, då nu totalisatorn blir införd, utan var och en som intresserar sig för hästsporten kan dock bidraga till att hålla detta intresse vid makt genom sin inträdesavgift, och den inträdesavgiften tror jag gagnar individen lika mycket som någonsin ett biografbesök.

Nu talade herr Winberg om tricks, som skulle begås vid totalisatorn. Därtill vill jag säga, att något sådant är fullkomligt uteslutet. Det begås inga tricks, utan uträkningen sker fullkomligt matematiskt. Staten får därigenom också sin andel, och om förslaget nu går igenom, kanske vi med tiden icke behöva anslå särskilda medel till detta ändamål.

Nu tyckte herr Winberg också, att det var ytterst betänkligt, att man måste vara närvarande där ute, när man skulle spela med totalisator.

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

Men man måste det för att kunna bedöma hästarna. När hästarna ledas fram och cirkulera i en rundel innan löpningen börjar, är man i tillfälle att bedöma, på vilken häst man bör hålla. Är man då hästkännare, har man kanske utsikt att ytterligare förkovra sig. Är man det icke, kan man måhända väcka till liv ett större intresse för hästsporten. Det hela skulle i alla fall bliva till gagn och nytta för hästaveln i vårt land.

Det vore mycket mer att tillägga, men det sagda kan vara nog, och jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hellberg:** Herr talman! Jag har känt mig uppfordrad att säga ett par ord i denna fråga, ehuru jag i likhet med herr Winberg icke kan göra anspråk på någon sakkunskap.

Som en utomstående vill jag då säga, att saken väl i grunden ligger så, att vi allesammans önska, att hästaveln må främjas så mycket som möjligt; men när det gäller medlet för detta ändamål, ställas vi inför den gamla frågan, om ändamålet helgar medlet eller icke. Som bekant praktiseras denna gamla fördömda sats av oss allesammans mer eller mindre, så det är inte värt, att vi på något sätt göra oss till rättfärdiga. Men man kan ha olika mening om, huruvida det i ett visst fall kan vara skäl i att välja ett visst medel, mot vilket man har betänkligheter.

Nu har det sagts här, att denna totalisatorsvadhållning skulle vara något mycket bättre än andra lotterier. Det var en talare, som påstod att man »faller i famnen» på tombolor, som hans uttryck föll. Ja, det kan hända, att dessa tombolainrättningar utsträcka sina armar efter folk, men jag tycker mig ha iakttagit, att de flesta gå förbi — det är bara undantagsvis, som någon där tar en lott. Men det ställer sig nog annorlunda, när det gäller totalisatorsspelet, åtminstone ifall det kommer att försiggå på liknande sätt som vid kapplöpningar utomlands. Jag har exempelvis haft tillfälle att se hur vid en Derbydag utanför London det är en fullkomlig folkvandring av människor. Och ingen skall inbilla mig, att dessa äro sakkunniga; de lita bara på vad den och den sagt, om att denna gång har den och den hästen de största chanserna att vinna.

Min ärade vän herr Enhörning blev nästan lyrisk och skildrade, hur härligt det går till i Frankrike vid dessa tävlingar. Jag har själv aldrig åsett någon Longchampstävling, men personer, som varit i tillfälle att under åratal iakttaga, hur det går till där, ha sagt mig, att det betänkliga med dessa tävlingar är, att var och en, även den allra fattigaste, för att kunna vara med vid dem skaffar sig penningar, om han också får lov att pantsätta det sista han har. Det är inte så idylliskt, som det kanske ser ut på platsen. Det finns kulisser där som annorstädes, och det som försiggår bakom dem är inte så vackert precis.

Detta gör, att jag för min personliga del har vissa betänkligheter mot totalisatorn. Jag tror, att spelet på den skulle bliva ganska epidemiskt. Visserligen väl inte över hela landet, som fallet skulle bliva, om ett statslotteri infördes; men på de platser, där tävlingarna komme att hållas, tror jag, att följderna kunde bliva ganska betänkliga. Hur be-

hjärtansvärt än ändamålet är, finner jag alltså för min del medlet alltför betänkligt.

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

Herr **Sederholm:** Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Winbergs senaste anförande, i vilket han ville göra gällande, att ett införande av totalisatorn endast skulle gagna aveln av de ädla, torra hästarna, men att det icke hade någon betydelse för jordbruket eller vårt näringsliv över huvud taget. Jag vill däremot hävda den uppfattningen, att detta beror på missförstånd eller okunnighet, vilket det nu kan vara. De hästtävlingar, vid vilka totalisator kommer att användas, äro ju dels sådana med ädla hästar, kavallerihästar, men dels är det också travtävlingar. Vid dessa senare komma till användning Norrlandshästarna, de rörliga hästar, som man i Norrland just behöver för näringslivet, för skogskörslorna och för det mindre jordbruk, som finnes där. Det är just dessa rörliga, seniga, torra hästar, som hava de största utsikterna att vinna i en kamp på tävlingsbanan vid travtävlingarna, och det är just dessa hästar, som då komma att utmärkas. De ädla hästarna återigen äro av speciell betydelse för vårt kavalleri, och så länge vi nu i alla fall hava ett kavalleri, så länge vi hava ett försvar och beridna regementen, är ju det ju ock ett allmänt intresse att försöka få fram bästa möjliga materiel för det ändamålet. Detta med avseende på själva tävlingarna.

Vad åter beträffar pengarnas användning, är det uttryckligen framhållet, att de till övervägande del komma att tagas i bruk för befrämjande av den kallblodiga hästaveln, d. v. s. just den hästavel, som behöves för vårt jordbruk och över huvud taget där hästar användas för nyttig verksamhet och ingalunda för lyxaveln. Den kommer i sista rummet. Den invändning, som herr Winberg framfört i detta hänseende, är alltså ej riktig.

Vad beträffar herr Hellbergs invändning, att det här skulle vara fråga om rent hasardspel, ber jag att helt och hållet få instämma i vad herr Heyman sagt. Det ingår ett slumpmoment i detta spel, men det ingår även ett beräkningsmoment, liksom förhållandet är med åtskilliga andra spel. I de flesta spel med kort eller tärning ingå till en viss grad omdöme och kombinationsförmåga men även slumpen. Detta gäller även i fråga om totalisatorn till skillnad från rena lotterispel.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Heyman:** Herr greve och talman! Herr Winberg har som vanligt gjort jordbrukarna till föremål för en mindre smickrande uppmärksamhet och eftertanke. Det förefaller nästan, som om herr Winberg betraktade jordbrukare som ett i samhället djupt rotat ogräs, vilket likt bruket på en välskött träda skall harkas över varje gång herr Winberg råkar komma i dåligt humör.

Herr Winberg sade med mycket stort eftertryck och känsla: »När bönder ge sig ut på storpolitik, bli de lurade.» Det är nog så, herr Winberg, att på sig själv känner man andra. Det är känt för alla i kammaren, att herr Winberg många gånger gett sig ut på den stor-

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

politiska, hala isen. Däremot bestrider jag, att bönderna skulle på något sätt bli lurade i storpolitik, av den enkla anledningen att de aldrig ha gett sig ut på någon sådan.

Herr **Winberg:** Till den siste talaren vill jag bara anmärka, att han nog är så pass beläst, att han vet, att inte jag har första gången myntat uttrycket, att »när bönderna ge sig ut på storpolitik, bli de lurade». Jag citerade det efter en man, som var större än jag någonsin varit och kanske än till och med herr Heyman någonsin kommer att bli.

Vad vidare beträffar, att jag skulle anse jordbrukarna vara något slags ogräs, har detta aldrig fallit mig in, just därför att jag själv uppvuxit bland jordbrukare. Men jag vet, att det bland jordbrukarna förekommer åtskilligt, som skulle kunna kallas ogräs och som i likhet med allt ogräs bör utrotas.

Herr **Jönsson:** Herr greve och talman! Denna fråga är icke ny för dagen. Den har många gånger varit uppe och debatterats både här och i andra kammaren, och man kan alltså icke vänta att få höra några nya skäl. Såvitt jag kunnat uppfatta, har jag icke heller hört några sådana i dag. Det har varit några fraser, som kommit fram här och där, men i realiteten ingenting.

Saken förhåller sig så, att vi för befrämjande av vår hästavel behöva pengar. Jag kan försäkra er, att om så icke varit fallet, skulle vi icke ha varit så enträgna och påtrugande med den motion, som föreligger. Under de senaste åren har man behövt göra inknappningar på varjehanda anslag, och så har även skett med anslaget till hästpremieringen.

Jag vet icke, hur det ställer sig i det övriga landet, men i Skåne, särskilt i Malmöhus län, ha vi försökt att rusta oss för en eventuell blivande export av hästar. Det ha vi måst lägga på den bogen, att vi försökt samla all premiering, som förut förekommit på olika håll i länet, på en och samma plats. Syftet härmed är, att vi då skulle vara i tillfälle att för utlandets köpare på denna plats uppvisa allt vad vi hava av avelsmaterial och i sammanhang därmed, då tillfälle gives, kunna avhålla avelsdjursauktioner. Men, mina herrar, det torde vara lätt att förstå, hur det ställt sig i ekonomiskt hänseende, då det i dessa tider gällt att åstadkomma någonting sådan. Man behöver visserligen icke i Malmöhus län betala frakter för så långa sträckor, men det har dock visat sig bliva för stora kostnader för den enskilde, så att man nödgas bistå honom med allmänna medel.

Dessa allmänna medel, vare sig de komma från staten eller hushållningssällskapen, räcka emellertid icke. Nu ha vi icke sett oss någon annan råd än att komma fram med denna vår gamla käpphäst, totalisatorn, i förhoppning att den skulle kunna hjälpa oss. Motivet för framställningen är, som jag nämnde, penningförlägenhet, och jag har den uppfattningen, att vi skola råda bot på denna penningförlägenhet, ifall vi få lov att anordna totalisatorer.

Om rätt till vadhållning med totalisator. (Forts.)

Det är sagt, att totalisatorn skall vara demoraliserande. Ja, jag vet inte; det är kanske individuellt. Jag för min del har spelat på totalisator många gånger. Jag har då fått resa till Köpenhamn och göra det. Jag får säga, att jag sannerligen inte — åtminstone så, att det känts — tagit någon skada vare sig till kropp eller själ. Jag tror, att de moraliska synpunkter, som en del av herrarna velat lägga på frågan, nog få stå för dem själva.

Jag vet icke — det skall jag villigt erkänna — om vi, i händelse vi nu få totalisatorn, därigenom skola uppnå, vad vi hoppas. Men vi vilja göra ett försök, och nu vädja vi till Sveriges riksdag om att få lov att göra det försöket.

Herr greve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, som förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 32.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 57, angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket; och

nr 58, angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang före-

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte. (Forts.)

haft motionerna nr 76 i första kammaren av herr *Runc* m. fl. samt nr 83 i andra kammaren av herr *Carlsson* i Solberga m. fl., i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att uti förordningen om landsting den ändring måtte vidtagas, att Kalmar läns norra landsting skulle sammanträda andra måndagen i september i stället för första måndagen i sagda månad.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Rune:** Herr greve och talman, mina herrar! Som herrarna se, har även i år av representanter från Kalmar läns norra landstingsområde framställts den begäran, att vi skulle få ändra tiden för våra landstingssammanträden. Nu har utskottet — det vill jag tacksamt erkänna — ägnat frågan litet mera uppmärksamhet än förra året. Då tog utskottet knappast denna begäran på allvar. Det trodde, att det var bara ett hugskott från en eller annan ledamot av landstinget. Men sedan landstinget enhälligt begärt att få denna ändring, har utskottet börjat taga litet grundligare på saken, och jag vill gärna medgiva, att utskottet har två skäl, som verkligen äro tungt vägande, för att det kanske icke är lämpligt att gå den väg, som vi motionärer ha tänkt på. Jag anser mig emellertid först böra säga, att de skäl, som återkomma från motiveringen i fjol, anser jag lika litet bärande nu som de voro i fjol. Jag skall dock icke närmare bemöta dem, ty det kan ju hända, att jag får tillfälle att göra det, när frågan verkligen en gång skall definitivt avgöras. Jag skall emellertid litet närmare beröra de två skäl, som jag tycker ha bärkraft och som äro nya för i år. Det ena skälet är, att då man har bestämt landstingssammanträdena till den dag, som nu är bestämd i lag, har man avsett, att icke riksdagsmannavalen skulle komma alltför nära inpå landstingssammanträdena. Det tycker jag är fullkomligt riktigt, och jag förstår, att det är klokt att lägga det på det sättet. Det är vidare ett mycket starkt skäl, att det är så kort tid för debiteringen, att det behöves, att man i tid får landstingets beslut om utdebiteringen fastslaget. Nu har jag tänkt, herr greve och talman, mina herrar, att det är klokt, att man tager goda skäl, och därför tänker jag — och jag antar, att landstinget är ense med mig — att vi skola söka lägga saken så, att vi i full överensstämmelse med konstitutionsutskottets här uttalade uppfattning skola föreslå framflyttning av vårt landstingssammanträde en vecka, d. v. s. att det kommer i sista veckan av augusti. Då få vi ännu bättre tid för debiteringen, vilken tid nu är väl kort, och avståndet emellan landstingssammanträdet och riksdagsmannavalet blir också litet rymligare, vilket konstitutionsutskottet här uttalat som ett önskemål.

Jag har ansett mig, herr greve och talman, på detta sätt böra motivera, varför jag nu icke yrkar bifall till motionen, och jag vill bara uttala den förhoppningen, att konstitutionsutskottet fasthåller dessa tungt

vägande skäl ett annat år, då frågan väl kommer till avgörande. Jag har sålunda, herr greve och talman, nu intet yrkande att göra.

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte. (Forts.)

Herr **Hellberg:** Ja, det kanske inte vore nödvändigt att säga något i denna fråga, då den föregående talaren inte gjort något yrkande. Men eftersom han i likhet med Engelbrekt lovade att än en gång komma igen, vill jag dock säga några ord, för att han inte skall överlämna sig åt för mycken förvissning om att utskottet då skall vara färdigt att taga det förslag, som han ställer i utsikt.

Det är nämligen så, att det är inte bara de skäl, som herr Rune ansåg vara bärande, som ha varit avgörande för utskottets avstyrkande hemställan, utan även ett par andra skäl, som återfinnas på andra sidan i utlåtandet. Utskottet har ansett att det över huvud taget är olämpligt, att undantag göres från regeln, att landstingen hela landet över skola vara samtidigt församlade. Och detta inte bara därför, att det bör vara full uniformitet över hela linjen, utan också därför, att en annan ordning kan medföra en del praktiska olägenheter. Jag vet av egen erfarenhet, att den samverkan, som råder t. ex. mellan Värmlands läns landsting och Örebro läns landsting, har gjort det så gott som nödvändigt för dem att ha sina sammanträden samtidigt, så att de kunna kommunicera i sådana frågor, som äro mer eller mindre gemensamma för bägge landstingen, och jag föreställer mig, att samma bör vara förhållandet även mellan de landsting, som finnas i samma län — i varje fall kunna sådana frågor där mycket lätt uppkomma. Så har i utskottets utlåtande också visats på den nya ordning, som nu är införd med avseende å val till första kammaren och som just träffar landstingen i Kalmar län: Om det ena landstinget skall hava sammanträde en vecka tidigare än det andra, kan det icke hjälpas, att det blir nödvändigt för det andra landstingets ledamöter att företaga en extra resa för detta val, under det att, om de äro samtidigt församlade, valet kan anordnas lämpligare.

Saken är nog egentligen den, att konstitutionsutskottet inte har funnit, att det föreligger *något* verkligt skäl för det yrkande, som framställts av representanterna för Kalmar läns norra landsting. För all del, jag skall villigt erkänna, att det i utskottet gjorde ett visst intryck, att det kom ett så enhälligt opinionsuttryck därifrån; men det sades redan från början, bland annat från en representant, som kan anses respektera folkviljan i allra eminentaste grad, att det är icke nog med en enhällig opinion, utan det fordras också skäl bakom denna mening, och vad de i förevarande fall anförda skälen beträffar, kan jag inte finna dem hållbara. Jag kan uppriktigt sagt inte värja mig för tanken, att det är »den honetta ambitionen» hos Kalmar läns norra landsting att få ha landshövdingen hos sig under hela landstingsveckan, helt och odelat, som framkallat dess begäran. Jag ställer mig inte oförstående mot det. Jag förstår, att när länet är delat på detta sätt i två landsting och således på visst sätt får två residensstäder, åtmin-

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte. (Forts.)

stone för en vecka, så är det förklarligt, att man i den mindre residensstaden är angelägen, att det icke skall visas dess landsting mindre uppmärksamhet, än som visas den större stadens. Men detta är en sakligt mycket oviktig omständighet. Ty, som vi ha påvisat, finns det redan nu möjlighet för länsstyrelsen att genom annan person än landshövdingen föra fram de sakskäl, som kunna föreligga för den ena eller andra framställningen till landstinget. I än vidsträcktare mån blir detta fallet med den anordning, som de sakkunniga för landstingsförordningens omarbetning hava ställt i utsikt, nämligen att länsstyrelsen fritt kan förordna vilken sin ledamot som helst att vid förhinder för landshövdingen närvara vid landstinget. Då kan jag icke förstå, huru något som helst sakskäl kan föreligga att göra en sådan ändring, som innebär ett undantag från den ordning, som för övrigt är genomförd i hela landet, och jag tror, att utskottet — jag skall inte förespå det, men jag tror det för min del — kommer även nästa år att hålla på denna ståndpunkt. För all del, det kan vara nog så angenämt att se landshövdingen som landstingets gäst, det förstår jag, men jag tänker mig, att även om båda landstingen sammanträda samtidigt, bör den förmånen inte vara Kalmars läns norra landsting förmenad. Landshövdingen kan ena delen av veckan vara i Västervik, andra delen i Kalmar — jag tycker inte, att man har anledning betvivla, att han vill visa det ena landstinget lika stort intresse som det andra. Det har just i dagarna gått genom pressen en notis, som visar, att han haft stort intresse för en kommunal angelägenhet på Öland; jag förmodar då, att han inte ägnar mindre intresse åt det i Västervik sammanträdande landstinget än åt en kommunalstämma på Öland. Men sträcka herr Rune och hans medmotionärer sin ambition så långt, att de vilja att landshövdingen odelat under hela veckan skall vara i Västervik, när de ha sin landstingsvecka, då medger jag, att det kan vara svårare, därest det inte kan halveras så, att han ett år är i Kalmar och ett annat år i Västervik. Men jag anser inte, att detta är ett skäl, som har någon bärighet. Jag tror alltså inte, att man får hängiva sig åt den förhoppningen, att om man ändrar tidpunkten från andra måndagen i september till sista måndagen i augusti, saken därmed är klar.

Förresten undrar jag, om inte denna framflyttning, som herr Rune ställt i utsikt, kan vara rätt så menlig för förberedelserna för landstingsärendena. Jag vet inte hur det är ställt i Kalmar läns norra landsting med förberedelserna, men efter den ordning, som man mer och mer kommit in på och som kräver en verklig beredning av ärendena inom förvaltningsutskottet, kommer denna beredning att bliva rätt olägligt förlagd, om den skall äga rum under sommaren.

Jag tror nu förstås, om jag till sist skall säga min innersta mening, att frågan bäst löstes, om båda Kalmarlänslandstingen ville slå sig ihop till ett. Jag tycker inte, att det borde vara nödvändigt, att detta enda län i olikhet mot alla andra skall vara delat i två landstingsområden, när t. ex. de stora norrländska länen kunna reda sig med ett landsting, helst som följden av denna delning har blivit, att det norra lands-

tinget är ganska litet — det räknar ju inte mer än ett 20-tal medlemmar.

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte. (Forts.)

Jag har velat säga detta väsentligen för att inte herr Rune skall inge sina medmotionärer den föreställningen, att till nästa år är saken klar och då går det med pukor och trumpeter. Det tror jag inte man kan förespå.

Herr **Rune:** Herr talman, mina herrar! Det enda, som jag tyckte verkligen var något befogat i herr Hellbergs rätt långa anförande — åtminstone anser jag, att han hade mindre anledning än jag att hålla ett så pass långt anförande — var, att han sade, att han icke känner till förhållandena i Kalmar län. Han vet icke, hur vi förbereda våra ärenden. Jag förstår mycket väl, att när han bor i en annan del av Sverige, han icke vet det, och därför tycker jag, att det är onödigt att han resonerar så mycket om den saken. Men då det ju i viss grad hör till hans yrke att låta fantasien spela rätt mycket, förstår jag, att det är hans fantasi, som gör sig gällande när han talar om, att vi äro så angelägna att se vår landshövding, för att få se honom som landstingets gäst o. s. v.

Herr Hellberg talade om, att det icke fanns någon anledning, varför landshövdingen borde vara på våra landstingssammanträden, ty det går lika bra, om det kommer upp en tjänsteman från länsstyrelsen i Kalmar. Då vill jag också säga herr Hellberg, att t. ex. i Värmland, varifrån herr Hellberg huvudsakligen samlat sin erfarenhet, ligger Karlstad som centralpunkt för hela länet, och jag tror, att de tjänstemän, som sitta på landskansliet där, hava en viss kännedom om länets olika delar. I Kalmar län är det dock icke så. Där har södra delen av Kalmar län sina affärer, ekonomiska angelägenheter och sådant för sig själv och norra länsdelen sitt för sig. Utan att i minsta mån vilja nedsätta landssekreteraren och landskamreraren i Kalmar län, vilka äro utomordentligt bra karlar i alla avseenden, vill jag dock säga, att de ju måste sitta på sitt ämbetsrum nere i Kalmar och känna icke till de lokala förhållandena uppe i norra delen av länet. Jag förstår icke, att det är någon nytta med att skicka upp dem till landstinget som representanter för länsstyrelsen. Däremot är det verkligen av nytta, om man i vissa fall kan vädja till landshövdingens medverkan i viktiga saker. Han reser där ofta och känner därigenom personer och förhållanden, och jag kan anföra ett exempel, eftersom herr Hellberg har givit mig anledning därtill. I år förelåg förslag om att ordna epidemisjukhusfrågan såväl i södra som norra landstingsområdet. Det förelåg ett, som jag ansåg, mycket olämpligt förslag i bägge landstingsområdena. Förslaget innebar, att det skulle byggas flera små epidemisjukhus, vilket icke ansetts lämpligt vare sig av medicinalstyrelsen eller annan sakkunskap. I södra Kalmar län ingrep landshövdingen ganska kraftigt, och han lyckades förmå landstinget till det förnuftiga beslutet att gå ifrån förslaget, och det blev också ett mindre antal sjukhus. Jag gjorde, vad jag kunde för att få ett likadant resultat i norra landstinget, men det gick icke. Jag hade icke den nödiga auktoriteten. Det finns andra representanter i landstinget än sådana, som

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte. (Forts.)

hava samma uppfattning som herr Hellberg och jag, och de höra icke så mycket på herr Hellberg eller mig, fastän vi äro landstingsordförande.

Jag har således praktisk erfarenhet från verksamheten i Kalmar läns norra landsting under många år, och jag tror därför, att en reform i föreslagen riktning är av nytta. Herr Hellberg har icke den erfarenheten, och jag anser det icke vara något fel hos honom, ty han har ju icke haft tillfälle att lära känna våra förhållanden. Därför tycker jag, att det icke tjänar något till för honom att stå upp här och plädera så mycket i denna fråga.

Jag skall framdraga en annan sak. Herr Hellberg sade, att det skulle vara så utmärkt lämpligt att välja riksdagsmän till första kammaren i samband med landstingssammanträdena. Vi representanter från Kalmar läns norra landsting välja tillsammans med Gottlands läns och Kalmar läns södra landsting. De gottländska representanterna hava ju närmast till Stockholm, men de få nu taga sig över till Kalmar bäst de kunna på ett eller annat sätt och det betyder ju för dem intet, vilken dag detta skall ske. För oss betyder det inte heller något *när* denna valförrättning sker, då vi ju i varje fall få resa från våra hem till Kalmar och åter för att välja riksdagsman. Det är ju i alla fall vår sak, herr Hellberg, om vi vilja hava det så ordnat och för övriga deltagare i valet betyder detta ju intet.

Jag är djupt tacksam för herr Hellbergs stora intresse för våra förhållanden i Kalmar län, men vi skulle vara mycket mera tacksamma, om vi skulle få åtnjuta samma förmåner som andra i fråga om kommunal självstyrelse, nämligen att vi kunde få föreslå ändringar, som vi själva anse behövliga utan att riskera bliva misstolkade av dem, som icke känna förhållandena hos oss.

Herr **Hellberg:** Jag är min vän, herr Rune, mycket tacksam för den föreläsning, som han hållit över förhållandena i Kalmar läns norra landsting. Jag vet nu efter den mera än jag förut visste. Bland annat fick jag reda på, att det, han kallade kommunal självstyrelse, tycks, om jag inte missuppfattade honom alldeles, bestå delvis däri, att man påräknar, att landshövdingen skall driva sin vilja igenom vid vissa tillfällen. Det är nu en form av kommunal självstyrelse, som vi inte känna till så mycket i Värmland men som kanske är egendomlig för Kalmar läns norra landsting. Jag kan ju då förstå, att det kan vara behjärtansvärt vid sådana förhållanden att få förfoga över landshövdingen.

Herr **Rune:** Herr greve och talman! Jag vill bara säga herr Hellberg, att när jag talade om, att man kan hava mera nytta av landshövdingens närvaro vid landstinget än av landskamrerarens eller landssekreterarens, som icke så noga kunna känna till de lokala förhållandena, menade jag icke, att man skall överlåta landstingets beslutanderätt till landshövdingen. Jag menade, att det för landstinget kan vara nyttigt

att han vid vissa tillfällen använder den auktoritet han besitter. Herr Hellberg däremot tyckes anse, att allt är av ondo, som kan komma från ett sådant håll. Jag tycker för min del, att alla goda krafter böra samverka till en god lösning av en fråga. Jag anser det icke alls olämpligt att på detta sätt landstinget samarbetar med landshövdingen. Så har skett hos vårt landsting, och jag tror, att det varit till nytta för folket.

Ang. tiden för Kalmar läns norra landstings lagtima möte. (Forts.)

Det är icke alls så, att jag icke vill hålla på den kommunala självstyrelsen, men jag tycker i detta fall, att det är herr Hellberg, som vill göra sig, konstitutionsutskottet och riksdagen till bestämmande part över, huru vi i norra Kalmar län lämpligen böra ordna våra förhållanden.

Det andra skälet, som jag anförde, och som avsåg tiden för valet till ledamöter i första kammaren, blev herr Hellberg fullständigt bet på att bemöta, och jag tror också, att det icke kan bemötas.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av bättre möjlighet att framtvinga fullgörandet av viss underhållsskyldighet.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 56 till bevillningsutskottet samt nr 57 och 58 till jordbruksutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,27 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 14 och den 16 innevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg — 43 röster;

i följd varav herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

Arvid Lindman. *Axel von Sneidern.*
Bernh. Eriksson. *Anton Pettersson.*

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet Gunnar Wilhelm Beskow — 41 röster;

i följd varav herr hovrättsrådet Gunnar Wilhelm Beskow blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman. *Axel von Sneidern.*
Bernh. Eriksson. *Anton Pettersson.*

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Gustaf Ferdinand Lindstedt — 41 röster;

i följd varav herr revisionssekreteraren Gustaf Ferdinand Lindstedt blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

Arvid Lindman. *Axel von Sneidern.*
Bernh. Eriksson. *Anton Pettersson.*

År 1923 den 17 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson — 42 röster;

i följd varav herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

Arvid Lindman. *Axel von Sneidern.*
Bernh. Eriksson. *Anton Pettersson.*

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer därom, som borde införas i riksdagsbeslutet.

Föredrogos, men bordladese ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 4 och 5, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 samt kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

På hemställan av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtanden nr 17 och 18 skulle uppföras sist på föredragningslistan för morgondagens plenum.

Herr *Lindhagen* väckte följande motioner:

nr 162, om ändrade bestämmelser rörande beredningen av regeringsärenden, särskilt jordfrågor eller andra ärenden av social natur; och

nr 163, om avskaffande av lagrådet eller åvägabringande av ändrade bestämmelser rörande dess befogenhet.

Motionerna hänvisades till konstitutionsutskottet.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 164, av herr *von Geijer,* och
nr 165, av herr *Reuterskiöld,*
båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,44 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Aktiebolaget Nordiska Boktryckeriet, Stockholm 1923.
200